

Cours de tibétain - groupe lecture - leçon 46

Le 5 décembre 2024

Extrait de texte, traduction française

L'extrait de texte de cette leçon est la suite de la réponse à la question : “En quoi la production interdépendante extérieure dépend-elle de conditions ?” L'accent est mis ici sur la non intention d'agir.

དེ་ལ་སའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་རྟེན་པའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །དེ་བཞིན་དུ་རྒྱའི་
ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བརྒྱན་པར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །མའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་
བདག་གིས་ས་བོན་ཡོངས་སུ་ངོ་བར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །རླུང་གི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་
བོན་འབྲུ་བར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །ནམ་མཁའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་ལ་མི་སྐྱིབ་པའི་
བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །དུས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་
སེམས་སོ། །

Or, l'élément terre སའི་ཁམས་ ne vient pas à penser སྣམ་ qu'il remplit la fonction de porter la graine ས་བོན་རྟེན་པའི་བྱ་བ་ ; l'élément eau རྒྱའི་ཁམས་ ne vient pas à penser qu'il remplit la fonction d'humidifier la graine ས་བོན་བརྒྱན་པར་བྱའོ་ ; l'élément feu མའི་ཁམས་ ne vient pas à penser qu'il remplit la fonction d'échauffer la graine ས་བོན་ཡོངས་སུ་ངོ་བར་བྱའོ་ ; l'élément air རླུང་གི་ཁམས་ ne vient pas à penser qu'il remplit la fonction d'ouvrir la graine ས་བོན་འབྲུ་བར་བྱའོ་ ; il ne vient pas à l'idée de l'élément espace ནམ་མཁའི་ཁམས་ qu'il accomplit l'action de ne pas gêner la graine ས་བོན་ལ་མི་སྐྱིབ་པའི་བྱ་བ་ ; et le facteur temps n'a pas davantage la pensée qu'il remplit la fonction de transformer la graine ས་བོན་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་.

Traduction littérale par section pour le passage tibétain :

དེ་ལ་སའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་རྟེན་པའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“À cela, concernant l'élément de la terre (སའི་ཁམས་), je ne pense pas que moi (བདག་) devrais accomplir (བྱ་བ་) l'action (བྱ་བ་) de supporter (རྟེན་པ་) les graines (ས་བོན་).”

Littéralement : “À cela, même l'élément de la terre, je ne pense pas : ‘Que j’accomplisse l'action de supporter les graines.’”

དེ་བཞིན་དུ་རྒྱའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བརྒྱན་པར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“De même, concernant l'élément de l'eau (རྒྱའི་ཁམས་), je ne pense pas : ‘Que moi (བདག་) devrais accomplir l'action de faire pousser (བརྒྱན་པ་) les graines (ས་བོན་).”

མའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་ཡོངས་སུ་ངོ་བར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“Concernant l’élément du feu (མེད་ཁམས་), je ne pense pas : ‘Que moi (བདག་) devrais accomplir l’action de faire mûrir complètement (ཡོངས་སུ་རྫོ་བ་) les graines (ས་བོན་).’”

རླུང་གི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་འབྲུ་བར་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“Concernant l’élément du vent (རླུང་གི་ཁམས་), je ne pense pas : ‘Que moi (བདག་) devrais accomplir l’action de disperser (འབྲུ་བ་) les graines (ས་བོན་).’”

ནམ་མཁའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་ལ་མི་སློབ་པའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“Concernant l’élément de l’espace (ནམ་མཁའི་ཁམས་), je ne pense pas : ‘Que moi (བདག་) devrais accomplir l’action de ne pas obscurcir (མི་སློབ་པ་) les graines (ས་བོན་).’”

དུས་ཀྱང་འདི་སྣམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།

“Concernant le temps (དུས་), je ne pense pas : ‘Que moi (བདག་) devrais accomplir l’action de transformer (བསྐྱར་བ་) les graines (ས་བོན་).’”

Exercice de lecture

La méthode de travail :

- s'entraîner à épeler
- ensuite s'entraîner à lire
- repérer les particules, les mots favoris et éléments connus du texte.
- repérer la structure du texte constituée de segments (mots et groupe de mots).

དེ་ལ་སའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་རྟེན་པའི་
བྱ་བ་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །དེ་བཞིན་དུ་ཚུའི་ཁམས་ཀྱང་
འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བརྒྱན་པར་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་
སེམས་སོ། །མའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་
ཡོངས་སུ་ངོ་བར་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །རླུང་གི་ཁམས་
ཀྱང་འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་འབྲུ་བར་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་
སེམས་སོ། །ནམ་མཁའི་ཁམས་ཀྱང་འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་
བོན་ལ་མི་སྐྱབ་པའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་སེམས་སོ། །དུས་ཀྱང་
འདི་སྟམ་དུ་བདག་གིས་ས་བོན་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་བྱའོ་སྟམ་དུ་མི་
སེམས་སོ། །

Repère des particules

[དེ་+ལ་] [ས་+འི་+ཁམས་+ཀྱང་] [འདི་སྟམ་+དུ་] [བདག་+གིས་] [ས་བོན་

རྟོན་པ་+འི་+བྱ་བ་-བྱ་འོ་] [སྣམ་+དུ་-མི་+སེམས་+སོ།། | [དེ་བཞིན་+དུ་]
 [ལྷ་+འི་+ཁམས་+གྲང་] [འདི་སྣམ་+དུ་] [བདག་+གིས་] [ས་བོན་-བརྒྱན་
 པ་+ར་+བྱ་འོ་] [སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།། | [[མེད་ཁམས་གྲང་] [འདི་སྣམ་དུ་]
 [བདག་གིས་] [ས་བོན་-ཡོངས་སྲུང་བ་+ར་+བྱ་འོ་] [སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།། | |
 [རྒྱང་གི་ཁམས་གྲང་] [འདི་སྣམ་དུ་] [བདག་གིས་] [ས་བོན་-འབྲུ་བར་བྱ་འོ་]
 [སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།། | [ནམ་མཁའའི་ཁམས་གྲང་] [འདི་སྣམ་དུ་] [བདག་
 གིས་] [ས་བོན་+ལ་] [མི་སྐྱེ་བ་པ་+འི་+བྱ་བ་-བྱ་འོ་] [སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།། | |
 [དུས་+གྲང་] [འདི་སྣམ་+དུ་] [བདག་+གིས་] [ས་བོན་བསྐྱར་བའི་བྱ་བ་-
 བྱ་འོ་] [སྣམ་དུ་མི་སེམས་སོ།། | |

Analyse grammaticale

Mot ou particule	Fonction grammaticale	Explication
དེ་	Démonstratif	Indique « cela » ou « cet », utilisé pour référer à un élément déjà mentionné ou implicite.
ལ་	Particule de locatif	Marque la destination ou le point de référence (« à », « vers », ou « dans »).
སའི་	Génitif	Lie le mot « terre » (ས་) au mot suivant, indiquant « du domaine, élément, de la terre ».
ཁམས་	Nom	Désigne un « domaine » ou un « élément » (terre, eau, feu, vent, espace).
ཏུང་	Particule de conjonction ou ornementale	Traduit comme « aussi » ou « également ».
འདི་	Démonstratif	Indique « ceci » ou « ce », ici pour désigner un objet ou une idée spécifique (le domaine ou élément mentionné).
སྐྱམ་	Verbe racine (penser)	Racine verbale signifiant « penser » ou « envisager ».
དུ་	Particule oblique	Employée pour indiquer une intention ou une direction abstraite (« en tant que », « pour »).
བདག་	Pronom personnel	« Je » ou « moi », le sujet de la phrase.
གིས་	Particule d'agent, ergatif	Indique l'agent de l'action dans une construction active.
རྟེན་	Verbe racine (soutenir)	Racine verbale signifiant « soutenir » ou « supporter ».
པའི་	Nominalisateur et génitif	Transforme une phrase verbale (རྟེན་པ་) en une expression adjectivale.
བྱ་བ་	Nom verbal, verbe nominalisé	« Action » ou « activité », ici dérivé de la racine verbale བྱ་ (faire).

བྱའོ	Forme verbale polie	Forme verbale finale indiquant une action envisagée ou destinée.
མི་	Négation	Indique une négation, ici « ne pas ».
མེད་པ་	Verbe (penser)	Signifie « penser » ou « envisager ».
སྟོ	Particule finale	Indique la fin d'une phrase, souvent utilisée dans les écritures formelles ou poétiques.
དེ་བཞིན་	Expression conjonctive	Signifie « de même », « ainsi ».
བརྐྱན་	Verbe racine (faire pousser)	Racine verbale signifiant « faire croître » ou « cultiver ».
ཡོངས་སུ་	Adverbe	« Complètement » ou « totalement », modifiant le verbe.
ཏུ་	Verbe racine (mûrir)	Signifie « mûrir » ou « chauffer », lié à la croissance des graines.
འབྲུ་	Verbe racine (disperser)	Racine verbale signifiant « disperser » ou « propager ».
ནས་མཁའ་འདྲི་	Génitif	« De l'espace » (ནས་མཁའ་འདྲི་).
མི་མྱོལ་	Verbe (ne pas obscurcir)	Forme négative de མྱོལ་ (« obscurcir »), signifiant ici « ne pas cacher » ou « préserver clair ».
བརྒྱུད་	Verbe racine (transformer)	Signifie « transformer » ou « changer ».

Vocabulaire

དེ	Cela, ce
ལ་	À, vers, dans (particule oblique)
སའི་	De la terre (génitif : « de »)
ཁམས་	Domaine, élément
ཡང་	Aussi, également
འདི་	Ceci, ces
སྒྲུབ་ཏུ་	Penser, envisager, en tant que, pour (direction abstraite)
བདག་	Je, moi (pronom personnel)
གིས་	Par, à cause de (particule ergative)
ས་བོན་	Graine, semence
རྟེན་པ་	Soutenir, supporter
བྱ་བ་	Action, activité
མི	Ne pas (négation)
མེམས་	Penser, envisager
དེ་བཞིན་	Ainsi, de même
བརྐྱན་	Faire croître, cultiver
མེདི་	Du feu (génitif : « de »)
ཡོངས་སུ་	Complètement, totalement
དྲོ་	Mûrir, chauffer
རྒྱུད་གི་	Du vent (génitif : « de »)
འབྲུ་	Disperser, propager
ནམ་མཁའི་	De l'espace (génitif : « de »)
མི་རྒྱུད་	Ne pas obscurcir
བརྒྱུད་	Transformer, changer
དུས་	Temps